

Наталія Савка,
здобувач другого (магістерського) ступеня вищої освіти
інституту заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Оксана Христюк,
старший викладач кафедри психології
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ

ПСИХОДІАГНОСТИКА ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах тривалого воєнного стану в Україні проблема психологічного забезпечення працівників поліції набуває особливої актуальності та практичної значущості. Щоденне виконання службових завдань у ситуаціях підвищеного ризику, висока інтенсивність оперативно-службового навантаження, а також постійний контакт із травматичними подіями зумовлюють значний рівень психоемоційного напруження серед співробітників правоохоронних органів. У таких умовах зростає ймовірність розвитку професійного стресу, емоційного вигорання та дезадаптивних психічних станів, що безпосередньо впливають на ефективність службової діяльності та психологічну надійність персоналу.

Нормативно-правове регулювання психодіагностичної діяльності в системі Національної поліції України здійснюється, зокрема, на підставі Наказу МВС України № 88 від 06.02.2019 року, яким визначено загальні підходи до проведення щорічного психодіагностичного моніторингу, експрес-скринінгу психологічного стану персоналу та механізмів направлення працівників на поглиблене психологічне обстеження [1]. Важливе значення мають також положення Закону України «Про Національну поліцію» [1], відомчі методичні рекомендації, а також міжнародні стандарти й настанови (зокрема, OSCE, IACP), які акцентують увагу на необхідності інтегрованого, системного підходу до психологічного забезпечення правоохоронців в умовах підвищеної травматичності професійного середовища.

Відповідно до Наказу Міністерства внутрішніх справ України № 88 «Про організацію системи психологічного забезпечення персоналу Національної поліції України», система психологічного забезпечення визначається як комплекс організаційних, методичних, просвітницьких, психопрофілактичних, практичних психологічних заходів, спрямованих на запобігання впливу ризиконебезпечних чинників професійної діяльності, збереження фізичного та психічного здоров'я, підвищення психологічної стійкості, надійності та готовності персоналу до виконання службових завдань. У зазначеному нормативному документі також окреслено ключові завдання системи, серед яких важливе місце посідають психологічне вивчення об'єктів психологічного

забезпечення та проведення системної психопрофілактичної роботи з персоналом.

В умовах воєнного навантаження психодіагностика, як складова системи психологічного забезпечення, набуває особливого значення та розглядається як ключовий інструмент своєчасного виявлення психологічних ризиків, ознак дезадаптації та зниження професійної надійності поліцейських. Її результати дозволяють не лише оцінити актуальний психічний стан працівників, а й прогнозувати можливі негативні наслідки тривалого впливу стресогенних чинників служби, що створює підґрунтя для адресної профілактичної та корекційної роботи.

Особливості впливу воєнного стану – «це постійні нервування щодо повітряної тривоги, потенційне застосування балістичної зброї проти поліцейських, що сприяє фізичному виснаженню, психологічному виснаженню, емоційному та професійному вигоранню, панічним атакам та іншим проблемам із психічним здоров'ям» [3, с. 63] – підвищують ризик розвитку гострих стресових реакцій, посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривожно-депресивних проявів і хронічного емоційного вигорання серед персоналу, зокрема. У зв'язку з цим добір психодіагностичних інструментів має ґрунтуватися на принципах валідності, надійності, чутливості до змін стану, адаптованості до національного контексту та оперативності застосування в різних умовах.

Метою цих тез є окреслити науково обґрунтований підхід до організації щорічного скринінгу працівників поліції, визначити критерії відбору методик для експрес-діагностики, описати рекомендовані інструменти для різних блоків оцінювання та виокремити проблемні аспекти й перспективи розвитку психодіагностики у відомчій системі.

Зважаючи на вимоги Наказу та особливості сучасних умов, можна виокремити ключові завдання психодіагностики: оцінювання рівня травматичного стресу та ризику ПТСР; виявлення симптомів емоційного вигорання; вимірювання психологічної стійкості та стратегій емоційної регуляції; оцінювання мотиваційної спрямованості та професійної готовності; експрес-оцінка когнітивних функцій, релевантних для оперативної діяльності; формування рекомендацій щодо психологічного супроводу, профілактичних заходів і напрямлень на спеціалізовану допомогу.

Реалізація цих завдань потребує багаторівневого підходу: від короткого щорічного скринінгу до детального клінічного обстеження у випадках позитивних скринінгових індикаторів.

У зв'язку з умовами праці правоохоронців, методики, що використовуються у щорічному скринінгу, повинні відповідати наступним критеріям: короткість у часі проведення (в ідеалі – 5–15 хвилин для кожного експрес-блоку); валідність і доказова база (перевага – стандартизовані та рецензовані інструменти); надійність (стабільність показників при повторних вимірюваннях); чутливість до ранніх змін у стані (щоб виявляти початкові прояви дезадаптації); культурна та мовна адаптованість до українських реалій;

зручність адміністрування у польових умовах (можливість паперового або цифрового заповнення).

Крім загальних вимог, для експрес-методик важливі оперативність обробки результатів і наявність чітких порогів для скерування на додаткове обстеження чи для надання необхідної психологічної підтримки.

Пропонована структура щорічного скринінгу включає п'ять функціональних блоків:

1) травматичний стрес і ризик ПТСР. Рекомендовані інструменти: PC-PTSD-5 найбільш ефективний для швидкого скринінгу, CAPS-5 забезпечує глибоку клінічну діагностику, а PCL-5 оптимальний для самооцінки та моніторингу терапевтичного прогресу [4, с.33].

2) тривога, депресія, загальний стрес. Рекомендації: PHQ-9 для депресії, GAD-7 для тривоги, шкала психологічного дистресу K-10 є валідними та надійними методами вимірювання депресії, тривоги та загального дистресу [5, с.13].

3) професійне вигорання. Рекомендовані: Maslach Burnout Inventory (MBI) та Copenhagen Burnout Inventory (CBI) – інструменти, що диференціюють компоненти вигорання і дають змогу планувати превентивні заходи на рівні підрозділу і відносяться до основних валідних засобів для вимірювання професійного вигорання [5, с. 1].

4) психологічна стійкість і регуляція емоцій. Рекомендовано використання Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) – одна з найпоширеніших методик для оцінки психологічної резиліентності; її валідність і надійність доведено у численних дослідженнях: від загальних популяцій до травмованих груп [6, с. 1] і Emotion Regulation Questionnaire (ERQ), що спрямований на діагностику двох стратегій емоційної регуляції – когнітивної переоцінки (cognitive reappraisal) і придушення експресії (expressive suppression) [7, с. 8] – важливі для прогнозування довгострокової адаптації.

Кожен блок має чітко визначені порогові значення, що визначають подальші дії (моніторинг, психологічна підтримка, направлення до спеціаліста). Комбінація блоків дозволяє отримати комплексну картину стану працівника за лаконічної експлуатації часу.

Експрес-діагностика повинна бути уніфікованою серед усіх підрозділів певного Головного управління Національної поліції для забезпечення порівнянності даних і єдиних стандартів інтервенції. Водночас методики мають регулярно (щороку) переглядатися та оновлюватися з урахуванням: досвіду їх практичного застосування; змін у соціально-політичній ситуації; наявних наукових оновлень та рекомендацій міжнародних організацій.

Серед основних проблем – обмежена кількість адаптованих українських версій методик, нерівномірна кваліфікація психологів у підрозділах, відсутність єдиної цифрової платформи для збору та аналізу даних, побоювання персоналу щодо конфіденційності результатів. Для подолання цих перешкод рекомендовано: розробити відомчу батарею стандартизованих інструментів; запровадити єдину електронну платформу для скринінгу з гарантіями конфіденційності; систематичне підвищення кваліфікації відомчих психологів у

напрямі роботи з ПТСР і кризовими станами; інтеграція міжнародних підходів і локальна адаптація методик.

Психодіагностика працівників поліції в умовах воєнного стану є обов'язковим елементом системи психологічного забезпечення, яка має бути науково обґрунтованою, оперативною та уніфікованою. Експрес-методи, що регулярно оновлюються й відповідають критеріям валідності та надійності, дозволяють своєчасно виявляти ризиковані стани та направляти працівників на відповідні заходи психологічної допомоги. Для підвищення ефективності потрібні централізована платформа моніторингу, стандартизація процедур та підвищення компетенцій відомчих психологів.

Список використаних джерел

1. МВС України. Наказ №88 від 06.02.2019 «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text>.

2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 №580-VIII.

3. Shvets D., Kisil Z., & Kisil R.-V. Psychological specificity of police officers' professional actions under martial law. *Social and Legal Studios*, 2025, Том 8(2), 62-70 с. URL: <https://doi.org/10.32518/sals2.2025.62> .

4. Базарний С., Новіков О. Комплексний аналіз інструментів PC-PTSD-5, CAPS-5 та PCL-5 для діагностики ПТСР у військовослужбовців. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025, 85(3), 33–42 с.

5. Staples LG, Dear BF, Gandy M, Fogliati V, Fogliati R, Karin E, Nielsen O, Titov N. Psychometric properties and clinical utility of brief measures of depression, anxiety, and general distress: The PHQ-2, GAD-2, and K-6. *Gen Hosp Psychiatry*. 2019 Jan-Feb;56: 13-18 с. URL: [10.1016/j.genhosppsych.2018.11.003](https://doi.org/10.1016/j.genhosppsych.2018.11.003).

6. Shoman Y, Marca SC, Bianchi R, Godderis L, van der Molen HF, Guseva Canu I. Psychometric properties of burnout measures: a systematic review. *Epidemiol Psychiatr Sci*. 2021 Jan 13;30. 1–9 с. URL: [10.1017/S2045796020001134](https://doi.org/10.1017/S2045796020001134).

7. Velickovic K, Rahm Hallberg I, Axelsson U, Borrebaeck CAK, Rydén L, Johnsson P, Månsson J. Psychometric properties of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) in a non-clinical population in Sweden. *Health Qual Life Outcomes*. 2020 May 12;18(1):132. 1–10 с. URL: [10.1186/s12955-020-01383-3](https://doi.org/10.1186/s12955-020-01383-3).

8. Пасічник І.Д., Матласевич О.В., Гущук Р.І. Роль метакогнітивних переконань в емоційно-вольовій саморегуляції лікарів в умовах війни. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. 2025. № 18. с. 4–14.